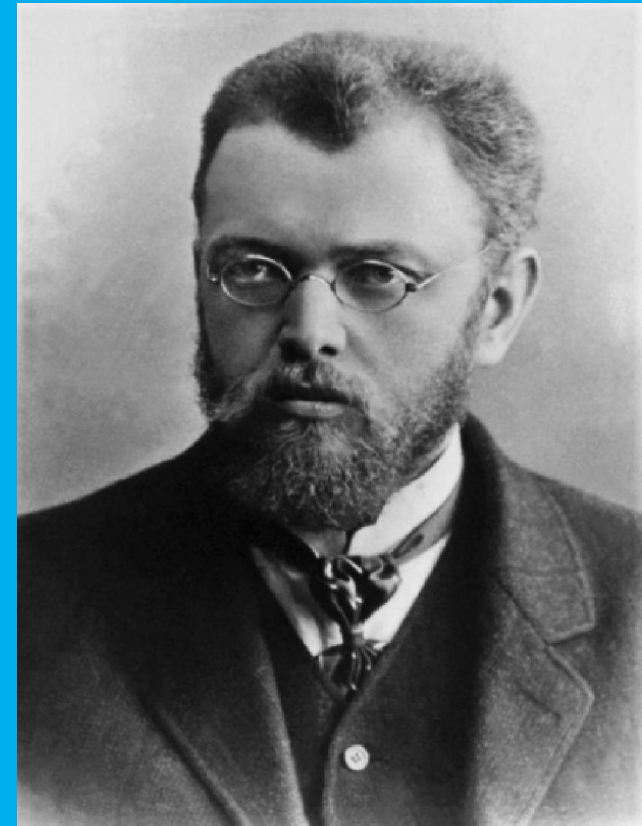

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної конференції

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

Київ – 2024

3. Що таке глосолалія. – URL: <https://www.gotquestions.org/Ukrainian/Ukrainian-glossolalia.html> (дата звернення: 13.05.2024).
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Т.1. Київ : Академія, 2007.
5. What is tantra? Part 1. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=JXR Lq5EHXbQ&list=PLD2XwsCitQVcww7U8q_DjjdhQYe1bZcS9&index=1 (дата звернення: 10.05.2024).
6. Порушення усного мовлення. – URL: <http://um.co.ua/10/10-6/10-66916.html>
7. Мантра. – URL: <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Мантра.html>

Дніпровський А. С.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
dneprovkaya401@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

БИОМЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЕТИЧНІ ТА РЕЛІГІЙНІ ДИЛЕМИ

У розгляді перспектив наукових та технологічних проривів у біомедичних дослідженнях та медицині сучасного світу, особлива увага приділяється таким напрямкам, як генна терапія, застосування штучного інтелекту в медицині та кріоніка. Ці новітні досягнення відчиняють двері до небувалих можливостей у лікуванні захворювань та покращенні якості життя людей. Проте, важливо визнати, що вони також породжують глибокі етичні, моральні та релігійні дебати.

Генна терапія, безперечно, стоїть на порозі революції в медицині, з потенціалом глибокого трансформування підходів до лікування низки генетичних розладів та захворювань. Лікування таких станів, як муковісцидоз, гемофілія та синдром Дауна, через заміну або виправлення неправильних генів існуючих клітин, формує перспективи небачених досі результатів. Наприклад, сучасні дослідження демонструють здатність генної терапії коригувати мутований ген CFTR у пацієнтів з муковісцидозом, забезпечуючи значне покращення їхнього стану [1, с. 3].

Крім лікування існуючих захворювань, потенціал генної терапії розширюється до можливості “проекування” ембріонів з певними бажаними характеристиками. Зокрема існує можливість не лише покращення фізичних та когнітивних здібностей, а й вибору певних фізичних рис. Однак, як пояснюють сучасні дослідники даної проблематики, це породжує дискусії щодо “генетичної еліти”, коли лише заможні громадяни, отримавши доступ до таких технологій, отримають монополію на ефективну диференціацію суспільства на класи, характерними рисами яких стане генетичне “покращення” [2].

Моральні дилеми, пов’язані з генною терапією, не потрібно ігнорувати. Зокрема, концепція “гри в Бога” через втручання в засадничий генетичний

код людини викликає питання щодо меж людського втручання в природні процеси. Більше того, існує ризик непередбачуваних наслідків, які можуть проявитися не лише внаслідок некоректного втручання, але і в наступних поколіннях. Так відомий німецький філософ і соціолог, представник нової генерації “франкфуртської школи”, Юрген Габермас, застерігав, що втручання в геном може мати незворотні наслідки, етичні наслідки яких ми можемо лише починати осягати [Цит. за: 3, с. 64].

Питання рівності доступу до генної терапії стає гострим етичним викликом. Забезпечення того, щоб ці новітні технології були доступними та справедливими для всіх верств суспільства, є важливим аспектом. Наприклад, у випадку генної терапії на ціни впливає відсутність конкуренції, оскільки генну терапію рідкісних захворювань розробляє обмежена кількість компаній, а також той факт, що часто лише невелика кількість пацієнтів може отримати користь від конкретного лікування – ситуація, в якій прибуток від невеликої кількості доз повинен компенсувати всі витрати на розробку і виробництво препарату [4]. Велика вартість та обмежений доступ до даних медичних процедур підкреслюють небезпеку генетичної дискримінації, коли більшість людей без відповідних фінансових засобів фактично втрачають можливість доступу до новітніх технологій, потрапляючи таким чином в невідгдане та нерівноцінне становище порівняно з так званою “елітою”.

Розуміння необхідності державного регулювання генної інженерії було присутнє ще у 1987 році, про що свідчить стаття Джулі Л. Гейдж “Державне регулювання генної терапії людини”. Авторка підкреслювала, що встановлення чітких міжнародних стандартів безпеки, етики та клінічних випробувань для генної терапії є критичною необхідністю. Гейдж зазначає, що без ефективної регуляторної бази та співпраці між урядами, вченими та лікарями різних країн у виробленні спільних підходів, розвиток цієї перспективної галузі відбуватиметься хаотично, створюючи потенційні ризики для пацієнтів та репутації технології [5, с. 207]. Таким чином, ця робота демонструє, що вже на ранніх етапах розвитку генної інженерії існувало розуміння важливості державного регулювання та міжнародної співпраці в цій сфері.

В контексті застосування штучного інтелекту в медицині виникають питання про роль і місце людського фактору у процесі прийняття рішень щодо здоров'я та лікування. Штучний інтелект, з одного боку, відкриває нові можливості для точнішої діагностики та ефективного лікування, а з іншого – породжує побоювання щодо знеособлення медичного догляду та потенційного зловмисного використання технологій. Важливим аспектом є визначення відповідальності за помилки, зроблені штучним інтелектом, про що йдеться, зокрема, у статті С. Холм “Про виправдане використання штучного інтелекту для підтримки прийняття рішень у доказовій медицині: обґрунтованість, зрозумілість та відповідальність” [6]. Такий стан речей вимагає фахової й ретельної розробки нормативно-правової бази для регулювання цієї сфери.

Проблематика кріоніки у сучасному науковому та філософському дискурсі є не лише предметом біомедичних досліджень, а й зумовлює глибоке переосмислення концепцій смерті, безсмертя й душі в контексті людського існування. Методи кріоконсервації з одного боку відкривають

потенційну можливість досягнення безсмертя через “заморожування” людей на невизначений термін з метою подальшого “відродження”, водночас, з іншого – породжують безпрецедентні етичні, моральні та релігійні виклики, які не можна ігнорувати.

Кріоніка ставить під сумнів встановлені культурні та релігійні уявлення про смерть та імовірну можливість оживлення. Низка релігійних традицій вважає смерть переходом душі в інший, потойбічний чи вічний світ. Однак, з погляду кріоніки, такий перехід може бути, якщо не скасований, то, принаймні, відкладений на невизначений термін. Відомий дослідник Франческо П'ері вказує, що “використання кріогеніки з метою консервації людських тіл після клінічної смерті ставить питання про те, що вважати “остаточною” смертю та які правові та моральні наслідки це має” [7, с. 3].

Ці виклики призводять до необхідності діалогу між різними релігійними та етичними поглядами. Деякі релігійні лідери вважають, що кріоніка може бути спробою обійти божественний план для людини, тоді як інші вбачають у цьому потенційну можливість для продовження божественного творіння в нових формах. Різноманітність поглядів на кріоніку в релігійних спільнотах вимагає глибшого розуміння того, як технологічні інновації можуть бути інтегровані у віровчення, не порушуючи основоположних релігійних принципів.

Важливо підкреслити, що розвиток кріоніки може вплинути на фундаментальні уявлення про життя та смерть у суспільстві. Вона не лише відкриває дискусію щодо можливості досягнення безсмертя, а й змушує переосмислити значення людської ідентичності та суверенітету над власним тілом. У цьому контексті, роль медичної етики та релігійного діалогу, встановлення збалансованих меж для застосування таких технологій стає критично важливою.

Отже, генна терапія, застосування штучного інтелекту в медицині та кріоніка як новітні напрямки наукових та технологічних проривів у біомедичних дослідженнях та медицині сучасного світу відкривають безпрецедентні можливості для покращення здоров'я та якості життя людей. Водночас, вони породжують глибокі етичні, моральні та релігійні дилеми, які вимагають ретельного розгляду та суспільного діалогу.

Генна терапія порушує питання про межі людського втручання в природні процеси, зокрема, на наш погляд, необхідно зважувати всі ризики непередбачуваних наслідків та дбати про забезпечення рівного доступу до цих технологій. Застосування штучного інтелекту в медицині актуалізує необхідність визначення ролі людського фактору та відповідальності за потенційні помилки. Кріоніка ж ставить під сумнів усталені уявлення про смерть, безсмертя та ідентичність людини, що потребує громадського обговорення та оцінки, а також належного етичного осмислення проблеми.

Проаналізовані виклики вимагають міждисциплінарного підходу, який би включав не лише медичні та технологічні аспекти, а й етичні, правові, соціальні та релігійні виміри. Важливо забезпечити широкий суспільний діалог, залучення різних верств населення, релігійних спільнот та експертів для вироблення збалансованих підходів до регулювання та застосування цих технологій. Лише відповідальне та всебічне осмислення потенціалу та

ризиків цих наукових технологій дозволить нам максимально використати їхні переваги для людства, мінімізуючи при цьому можливі негативні наслідки.

Література:

1. Anderson, B. D. (2020), "Gene therapy for correction of the CFTR mutation in patients with cystic fibrosis", *Nature Medicine*, No. 26(10), pp. 1409-1415.
2. Kahn, J. P. (2019), "Gene editing and the ethics of human enhancement", *Nature Biotechnology*, No. 37(10), Pp. 1070-1075.
3. Anderson, J. "Book Reviews. Jürgen Habermas, *The Future of Human Nature*" [Translated by Hella Beister, Max Pensky, and William Rehg]. Cambridge: Polity, 2003. Pp. viii+127, *Ethics, An International Journal of Social, Political, and Legal Philosophy*, Vol. 115, No. 4 (July 2005), pp. 816-821. – URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdf/10.1086/430477>
4. Gene therapies should be for all (2021), *Nat Med* 27, 1311. – URL: <https://www.nature.com/articles/s41591-021-01481-9#citeas>
5. Gage, J. L. (1987), "Government Regulation of Human Gene Therapy." *Jurimetrics* 27, no. 2, pp. 200-218. – URL: <https://www.jstor.org/stable/29762004>
6. Holm, S. (2023), "On the Justified Use of AI Decision Support in Evidence-Based Medicine: Validity, Explainability, and Responsibility", *Camb Q Healthc Ethics*, Jun No. 9, pp. 1-7. doi: 10.1017/S0963180123000294
7. Pieri, F. (2023), "Ethical and Legal Considerations Within the Quantitative Research of Cryonics", *Journal of Student Research*, 12(2), pp. 1-5, <https://doi.org/10.47611/jsrhs.v12i2.4245>

Каменська Ю. А.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
julkkam09@gmail.com

Науковий керівник:
Нечушкіна О. В.,
ст. викладач кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ ДУМОК ПРО САМОГУБСТВО У ПІДЛІТКІВ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Мешканці сучасного світу досить часто стикаються з рядом проблем, що впливають на психологічний стан та відображаються у повсякденній поведінці. За статистикою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) (2019), кожного року близько 7000 людей в Україні помирають шляхом самогубства. Самогубство рідко спричинене лише одним визначеним фактором, часто їхньою сукупністю на різних рівнях. За останні півстоліття сус-